

Acîbe'nin torunudur. İlk eğitimini baba-sından aldı ve Kur'ân-ı Kerim'i ezberledi. Şâzelî şeyhi olan babasından bu tarikatın usulüne göre tasavvufî öğrenim gördü; babası ona Şâzelî viridini diğer tâiplilere aktarması için icâzet verdi. Babasının vefatından sonra Kahire'ye gitti (1936). Buradaki hocaları arasında Abdülmü'tî eş-Şerşîmî, Abdülvehhâb Sâlim, Abdüsselâm Guneym ed-Dimyâtî, Muhammed Zâhid Kevserî, Râgıb et-Tabbâh ve Muhammed Abdülhay el-Kettânî gibi isimler bulunmaktadır. Ayrıca hadis ilmi başta olmak üzere çeşitli sahalarda ağabeyleri Ebû'l-Feyz İbnü's-Siddîk ve Ebû'l-Fazl İbnü's-Siddîk'tan faydalandı. 1948'de Tanca'ya dönerek babasının yaptırdığı Siddîkiyye Zâviyesi'nde ders verdi, halka vaaz etti ve çoğunluğu hadisle ilgili küçük hacimli yetmiş beşe yakın eser yazdı; bu eserler, talebisi Mahmûd Saîd Memdûh tarafından *Fethu'l-azîz fi esânîdi's-Seyyid 'Abdil'azîz* adıyla bir araya getirildi (bk. bibl.). Ayrıca çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Abdülazîz el-Gumârî 8 Kasım 1997 tarihinde Tanca'da vefat etti.

Eserleri. 1. *el-Bâhîş 'an 'ileli't-ıta'n fi'l-Hâriş* (Kahire 1426/2005). Müellif bu eserinde Kûfeli hadis râvisi Hâris el-A'ver'e yöneltilen eleştirileri, bilhassa hemşehrisi Şa'bî'nin eleştirilerini cevaplayıp onun güvenilir bir muhaddis olduğunu göstermeye gayret etmiştir. Gumârî aynı konuda, Muhammed Nâsîrüddin el-Elbânî'ye rediye olarak *Beyânü nekşî'n-nâkiş li'l-müte'addî bi-taz'ifi'l-Hâriş* adlı bir eser de kaleme almıştır (Amman 1412/1992). 2. *el-Buğye fi tertîbi ehadîsi'l-Hilye* (Kahire, ts. [Mektebetü'l-Hancî]). Ebû Nuaym'ın *Hilyetü'l-evliyâ'sında* geçen hadisleri "hurûf" ve "ef'âl" başlıkları altında bir araya getirmiştir. Hurûf bölümündeki hadisler etrâf tertibinde (hadislerin yalnızca baş kısımlarına göre alfabetik biçimde) sıralanırken bu başlığa girmeyen hadisler sahâbî adına göre ilgili olduğu konuda zikredilmiştir. 3. *Hüküm tanzîmî'l-üsre ev taħdîdî'n-nesl* (Filistin 1428/2007). Gumârî'nin evlilik, aile ve doğum kontrolü hakkındaki görüşlerini içermektedir. 4. *İthâfû zevî'l-himemi'l-âliye bi-şerhi'l-âşmâviyye* (Beirut 1408/1988). Eserde Mâlikî fakih Abdülbârî el-Âşmâvî'nin ibadetlere dair *el-Muḥaddimetü'l-âşmâviyye'si* şerhedilip eserdeki hükümlerin delilleri ortaya konulmuştur. 5. *el-Kav-lü'l-esed fi beyâni hâli (fi ibtâli) hadîsi "Ra'eytü Rabbi fi şüreti şâbbin emred"* (Amman 1428/2007). "Rabbimi

Abdülazîz
b. Muhammed
el-Gumârî

genç bir delikanlı sûretinde gördüm" rivayetinin uydurma olduğunu göstermeyi amaçlayan bir çalışmadır. 6. *et-Taḥzîr min aḥtâ'i'n-Nablusî fi ta'bîri rü'yâ Fâtıma ve'l-Ḥasen ve'l-Ḥüseyn* (Beirut 1430/2009). Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî'nin *Ta'firü'l-enâm fi ta'bîri'l-menâm* adlı eserinde, içerisinde Hz. Fâtıma ile oğulları Hasan veya Hüseyin'in görüldüğü rüyaların tabiriyle ilgili değerlendirmelerinin eleştirildiği bir kitaptır. 7. *et-Te'nîs bi-şerhi manzûmeti'z-Zehebî fi ehli't-tedlis* (Beirut 1404/1984). 8. *Tenzihü'r-Resûl 'an iftirâ'i'l-ğabiyyi'l-cehûl* (baskı yeri yok, 1379/1959). Eserde Resûl-i Ekrem'in kendi arkasını görebildiğini belirten rivayetler konusundaki hatalı anlayışlar reddedilmektedir. 9. *Teshîlü'l-Medrec ile'l-müdreç* (Dımaşk 1403/1983). Süyûtî'nin *el-Medrec ile'l-müdreç* adlı kitabında yer alan rivayetlerin sahâbe tabakasındaki râvilerine göre tertip edilen eser "isimler", "künyeler" ve "kadın sahâbilerin müsnedi" başlıklı üç bölümden oluşmaktadır. 10. *el-Vikâyetü'l-mânî'a min vesveseti Ebî Bekr b. el-'Arabî fi kavlihi te'âlâ "ḥâfiżatün râfi'a"*. Ebû Bekir İbnü'l-Arabî'nin *Sirâcü'l-mürîdîn* adlı eserinde, "O kıyamet kimini alçaltır, kimini yükseltir" (el-Vâkıa 56/3) meâlindeki âyeti, "Âişe'yi Fâtıma'nın üzerine yükseltir" şeklinde tefsir etmesine yönelik bir reddiye olup müellifin *et-Taḥzîr min aḥtâ'i'n-Nablusî...* adlı çalışmasıyla birlikte yayımlanmıştır (yk. bk.).

Gumârî'nin ayrıca otobiyografisi olduğu belirtilen *Ta'rifü'l-mü'tesî bi-aḥvâli nefsi* adlı bir eseri ile *el-Envârü'l-kudsiyye fi şerhi'l-vaşiiyyeti's-Şiddîkiyye, Tezyînü'l-ibâre bi-tefsiri sûreti'l-Kevser bi-tariķi'l-işâre, Sirâcü'd-dülce fi fazli Tanca, et-Tuḥfetü'l-aziziyye fi'l-ḥadîsi'l-müsel el-bi'l-evveliyye, İthâfû zevî'l-fezâ'ilî'l-müşteḥira bi-mâ vaḥa'a mine'z-ziyâdat fi Naẓmi'l-mütenâşir*

'ale'l-Ezhâri'l-mütenâşire, et-Te'aḥḫuf fi taḥrici eḥâdişi't-Ta'arruf, el-Fethu'l-vehbî fi'l-keḫâm 'alâ Muhammed b. es-Sâ'ib el-Kelbî ve et-Ta'rif bi-cehli men enkere'l-amele bi'l-ḥadîsi'z-za'if gibi çalışmaları da vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülazîz b. Muhammed el-Gumârî, *Hüküm tanzîmî'l-üsre ev taħdîdî'n-nesl*, Filistin 1428/2007, neşredenin girişi, s. 2-6; Mahmûd Saîd Memdûh, *Fethu'l-azîz fi esânîdi's-Seyyid 'Abdil'azîz*, Dımaşk 1405/1985; İbnü'l-Hâc Muhammed b. Fâtımî es-Sülemî, *İs'âfû'l-iḥvâni'r-râgıbîn bi-terâcimi sülletin min 'ulemâ'i'l-Mağribi'l-mu'âşırîn*, Dârülbeyzâ 1412/1992, s. 428-430; M. Hayr Ramazan Yûsuf, *Mu'cemü'l-mü'ellifîne'l-mu'âşırîn: Vefeyât 1315-1424 (1897-2003)*, Riyad 1425/2004, I, 360-361; Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşî, *İḳdû'l-cevher fi 'ulemâ'i'r-rub'i'l-evvel mine'l-karni'l-ḥâmis 'aşer*, Beirut 1427/2006, II, 1936-1938.

MUSTAFA MACİT KARAGÖZOĞLU

GUMILEV, Lev Nikolaviç
(1912-1992)

**Rus asıllı şarkiyatçı,
coğrafya ve etnoloji bilgini.**

1 Ekim 1912'de Petersburg yakınlarında Neva nehri üzerindeki Vasilevskiy adasında doğdu. Babası meşhur Rus şairi Nikolay Gumilev, annesi Rus edebiyatının en büyük dram şairlerinden Tatar asıllı Anna Ahmatova'dır. Doğumundan kısa bir müddet sonra babaannesinin yanına Bejetsk şehrine gönderildi. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1921'de babası Sovyet karşıtlığı suçlamasıyla kurşuna dizildi. 1929'da annesinin yanına Petersburg'a gitti. Pedagoji enstitüsüne girmek istediysede "zâdeğân" çocuğu olduğundan kabul edilmedi. Şiirleri yönetim tarafından sansüre uğradığı için zor duruma düşen annesiyle birlikte bir süre yokluk çekti. Daha sonra, Sovyetler'in çeşitli bölgelerine ilmi seyahatler düzenleyen Leningrad Devlet Üniversitesi Coğrafya Fakültesi'nde işe girdi ve şarkiyatçı M. I. Artamonov'un nezaretinde Tacikistan, Kırım ve Don bölgelerine yapılan gezilerde işçi sıfatıyla dört yıl çalıştı. Bu yıllarda Türkistan coğrafyasını ve Türk halklarını yakından tanıdı, Türkçe ve Farsça öğrendi. Aralık 1933'te Sovyet karşıtı faaliyetlere katıldığı gerekçesiyle Arabist V. A. Eberman'ın evinde tutuklandıysa da on gün sonra serbest bırakıldı. Uzun uğraşlar ardından 1934'te Leningrad Üniversitesi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Tarih Fakültesi'ne kayıt yaptırabildi. 23 Ekim 1935'te yine rejim karşıtlığı iddiasıyla tekrar tutuklandı.

Lev Nikolavich Gumilev

Annesinin Stalin'e ve diğer devlet büyüklerine yazdığı mektuplar üzerine serbest bırakıldıysa da Mart 1938'de arkadaşlarıyla birlikte Stalin, Molotov, Jdanov gibi devlet adamlarına suikast hazırlığı içinde buldukları gerekçesiyle dördüncü sınıfta iken hapse atıldı, çalışma kampında on yıl kalmakla cezalandırıldı. Rusya'nın kuzeyinde insan gücüyle inşa edilmekte olan Belenor Kanalı'nda çalıştırıldı. Avukatının itirazı üzerine davasına yeniden bakıldı ve 26 Temmuz 1939'da cezası beş yıla indirildi. Rusya'nın en kuzeyinde Dudinka ve ardından Norilsk'teki kampta maden ocaklarında ağır işlerde çalıştıktan sonra kampın kimya laboratuvarına alındı. Maden ve laboratuvar etkinlikleri sırasında kimya bilgisini geliştirdi. Rusya'nın II. Dünya Savaşı'na girmesi ve ham madde ihtiyacının artması üzerine kamptaki mahkûmlardan bu yönde faydalanma ihtiyacı doğdu ve Gumilev, Sibirya'nın çeşitli bölgelerinde maden araştırmaacılarıyla birlikte inceleme gezilerine katıldı. Bu geziler sırasında Sibirya'da yaşayan Türk halklarını yakından görme imkânı buldu.

Cezası bittikten sonra Petersburg'a döndü ve Sovyet İlimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nde bibliyograf olarak çalışmaya başladı. Ekim 1944'te cepheye gönderildi. Polonya ve Almanya'daki savaşlara katıldı. Aralık 1945'te cepheden iki madalya ile döndü ve bu defa aynı enstitüde itfaiyeci olarak iş buldu. Nisan 1946'da Tarih Fakültesi'ni bitirdi. Hocaları arasında V. V. Struve, A. Yu. Yakubovskiy, K. N. Kyuner, M. I. Artamonov gibi şarkiyatçılar bulunuyordu. Aynı yıl yüksek lisansa başladı ve Ukrayna'ya

yapılan bir ilmi gezide görev aldı. Ancak bu sırada annesinin yazdığı bir şiir yüzünden okuldan uzaklaştırıldı ve ilmi geziden çıkarıldı. Leningrad Üniversitesi rektörünün yardımıyla önce bir akıl hastanesinin kütüphanesinde çalıştı, ardından Altay bölgesindeki Pazırık kazalarına katılan heyette yer aldı. 1947'de asistan olarak Doğu Araştırmaları Enstitüsü'ne girdi. 1948'de "O političeskoj istorii pervogo tyurskogo kaganata 546-659 gg." (ilk Türk Kağanlığı'nın siyasi tarihi 546-659 yılları) adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. Kasım 1949'da aynı suçlamalarla yeniden tutuklandı. Annesi meşhur Sovyet yazarları aracılığıyla daha sonra dönemin Devlet Başkanı Kruşçev nezdinde girişimlerde bulunduysa da on yıl çalışma kampı cezasına çarptırıldı. Mayıs 1956'ya kadar Kazakistan'ın Karaganda, Sibirya'nın Tomsk şehirlerindeki kamplarda çalıştı. Aynı yıl bu kampların kapatılmasıyla Gumilev de özgürlüğüne kavuştu. Valizinde *Hunlar* ve *Eski Türkler* adlı iki eserinin müsveddeleriyle Leningrad'a döndü ve Ermitaj Müzesi'ne kütüphaneci olarak girdi. Bir taraftan da adı geçen eserleri üzerinde çalışmalarını sürdürdü. *Hunnu* (Hunlar) adlı ilk monografisi 1960'ta neşredildi. 16 Kasım 1961'de *Drevni tyurki* (Eski Türkler) isimli teziyle doktorasını verdi. 1962'den itibaren Leningrad Devlet Üniversitesi Coğrafya Fakültesi'nde çalışmaya başladı. Mayıs 1974'te ikinci doktorasını coğrafya dalında yaptı. 1975 yılında daha önce suçsuz yere mahkûm edildiği belirlendi ve aklandı. 15 Haziran 1992'de Petersburg'da öldü. Daha sonra evi müzeye dönüştürülmüş ve eserleri arka arkaya yayımlanmıştır. Astana'daki bir üniversiteye adı verilmiş, Kazan'daki Petersburg sokağının başına büstü konmuştur. Öğrencileri ve sevenleri Gumilev Dünyası Vakfı'nı kurarak eserlerini yeniden neşretmeye girişmiştir.

Eserleri: *Hunnu* (Moskova 1960), *Otkritie Hazarii* (Hazarya'nın keşfi, Moskova 1966), *Drevnie tyurki* (Moskova 1967), *Poiski vınışlennogo tsarstva* (Muhayyel hükümdarlığın izinde, Moskova 1970), *Hunnu v Kitae* (Hunlar Çin'de, Moskova 1974), *Staroburyatskaya jivopis* (Eski Buryat resim sanatı, Moskova 1975), *Etnogenez i biosfera Zemli* (Leningrad 1989), *Drevnyaya Rus i Velikaya Step* (Eski Ruslar ve Büyük Bozkır, Moskova 1989), *Ot Rusi k Rossi* (Rusi'den Rossya'ya, Moskova 1992), *Konets i vnov načalo* (Son ve yeniden başlangıç, Moskova 1992).

Yazarın bunların dışında büyük çoğunluğu eski Orta Asya Türk tarihi üzerine yazılmış 300 civarında makalesi bulunmaktadır. *Drevnie tyurki* ve *Otkritie Hazarii* adlı eserlerinin yanı sıra bazı makaleleri Fransızca, Almanca ve İngilizce'ye çevrilmiştir. Ölümünden sonra bir de şiir kitabı neşredilmiştir. Gumilev'in Ahsen Batur tarafından bazı eserleri Türkçe'ye çevrilmiştir: *Eski Türkler* (İstanbul 1991, 2003), *Hazar Çevresinde Binyıl* (İstanbul 1993), *Hunlar* (İstanbul 2002), *Muhayyel Hükümdarlığın İzinde* (İstanbul 2002), *Etnogenez Halkların Şekillenışı Yükselişi ve Düşüşleri* (İstanbul 2003), *Eski Ruslar ve Büyük Bozkır Halkları I* (İstanbul 2003), *Son ve Yeniden Başlangıç* (İstanbul 2004), *Avrasya'dan Makaleler I* (İstanbul 2006), *Eski Ruslar ve Büyük Bozkır Halkları II* (İstanbul 2014).

BİBLİYOGRAFYA :

S. Lavrov, *Lev Gumilev: Sudba i idei*, Moskova 2000, tür.yer.; M. I. Çemerisskaya, "Lev Nikolavich Gumilev i ego naučnoe nasledie", *Vostok*, sy. 3, Moskova 1993, s. 165-181; "Osvobodit iz-pod aresta i Punina i Gumileva i soobşçit ob ispolnenii", sy. 1, İstoriik, Moskova 1999, s. 77-82; N. N. Jerve – M. G. Kozireva, "Vozmem lyubov putey zemnih osnovoy... Lev Nikolayevich Gumilev i Leningradskiy universitet", *Jurnal Sankt-Peterburgskiy Universitet*, sy. 12 (3854), Petersburg 2012, s. 1-12. İSMAİL TÜRKÖĞLU

GUYANA

Güney Amerika'da
Surinam'dan sonra en çok
müslüman nüfus barındıran ülke.

- I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA
- II. TARİH
- III. ÜLKEDE İSLÂMİYET

Kuzeyden Atlas Okyanusu, doğudan Surinam (eski Hollanda Guyanası), güneyden ve güneybatıdan Brezilya, batıdan Venezuela ile çevrili olan ülkenin resmî adı Guyana Kooperatif Cumhuriyeti'dir (Co-operative Republic of Guyana). Yüzölçümü 214.970 km², nüfusu 2012 tahminlerine göre 799.500, başşehri Georgetown'dır (235.000 nüfus); nüfusu 100.000'i aşan başka şehri yoktur.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Kuzeyde kıyı kesimindeki düzlükler ve onun güneyinde bulunan alçak bir plato sahası gibi yüksek olmayan (genellikle 500 metreyi aşmayan) alanların çok yer kapladığı ülkenin sadece güneyi ile batısının orta kesimleri dağlık görünümündedir. Ülkenin batısındaki Roraina dağı 2810